

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XVIII. KÖTET.

1911 JUNIUS

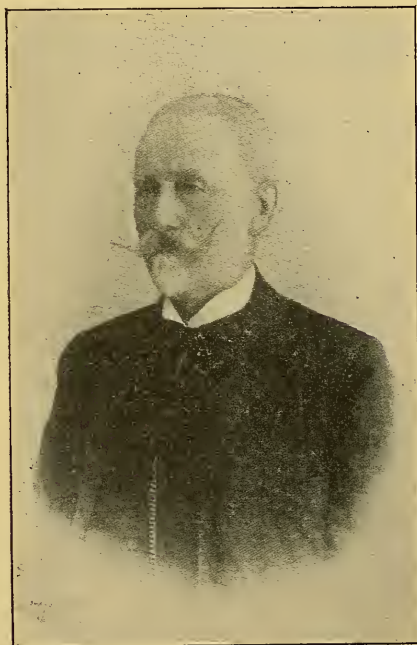
6. FÜZET.

Wachsmann Ferencz.

(1837—1911.)

Irta : CSIKI ERNŐ.

Mult évi november 18-án kísértük utolsó útjára a magyar bogarászok nesztorát, a mindnyájunk által szeretett és tisztelt Feri bátyánkat. Vele sírba szállt egyik olyan gyűjtőnk, a kinek a mai korban sajnos alig akad követője.

WACHSMANN FERENCZ 1837-ben született a komárommegyei Ács községben, a hol atyja az ESZTERHÁZY-ak uradalmi főtisztje volt. Gimnáziumi tanulmányait Pozsonyban végezte, a hol KORNUBER

oktatása mellett a természetrajz iránti érdeklődése csak fokozódhatott. Pozsonyból a bécsi műegyetemre került, melynek elvégzése után Győrben építőmérnök, majd az alföld—fiúmei vasút építésénél építésvezető mérnök lett. A vasút építésének befejezése után e vasút osztálymérnöke és 1872-ben az államvasutak főmérnöke lett. Utóbbi helyen hamar felismerték kiváló tehetségét, úgy hogy 1880-ban ügyosztályvezető, 1889-ben pedig a pályafentartási szakosztály főnöke lett. Az államvasutak szolgálatában 1903-ig működött, a mikor csúszos megbetegedése miatt mint főfelügyelő nyugdíjba vonult.

Már kora ifjúságában kezdett vadászgatni és János öccsével szép madárgyűjteményt hozott össze. Később működési köre az ornithológiával való foglalkozást ugyan lehetetlenné tette, mindazonáltal továbbra is gondos figyelője maradt a magyar madártani mozgalmaknak, olvasója a magyar madártani irodalomnak. Midőn állandó lakhelye Budapest lett levélbélyeg és később bogárgyűjtéssel kezdett foglalkozni, mindkét gyűjteményét úgyszólván haláláig a legnagyobb gonddal és szeretettel gyarapítván és gondozván.

WACHSMANN FERENCZ hű maradt hazája határaihoz, ő csak Magyarország bogárfaunáját gyűjtötte és enmő gyűjteményét elég teljessé tette, a mennyiben abban faunánknak közel 5000 faja és fajváltozata volt meg. Gyűjteménye eleinte csak saját gyűjtéséből épült fel, de volt is alkalma az ország különböző vidékeit meglátogatni és hivatalos teendőinek elvégzése után, néhány perczet kedveltjeinek gyűjtésére fordítani. Később midőn betegsége a gyűjtést lehetetlenné tette, öccsében talált egy kiváló gyűjtőre, aki eleinte Pápa vidékéről, majd később Budapest környékéről csak úgy ontotta a friss anyagot a gyűjtemény gyarapításához.

A míg WACHSMANN mint mérnök kiváló működést fejtett ki nemcsak a vasútnál, hanem a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben is, a hol számtalanszor jelent meg a felolvasó asztal mellett, addig, ha szorgalmas látogatója és ügybuzgó tagja is volt a Természettudományi Társulat állattani szakosztályának, itt ritkán sikerült őt rábírní, hogy megfigyeléseinek gazdag tárházából egyet-mást elmondjon. E helyen, ha jól emlékszem, csak kétszer állott a felolvasó asztal mellé, egyszer, amikor az akkoriban használatba jött bogárfuttatót (*Zoanaphor*) mutatta be, másodszer pedig a mikor az utolsó magyarországi hódról olvasott fel.¹ Annál többször sürgette azonban a csigalassúsággal megjelenő faunakatalogus mielőbbi befejezését, felismervén ezen katalogus kiváló fontosságát állatvilágunk megismerése szempontjából. Ugyancsak az ő buzdításának köszönhető,

¹ Az utolsó hódról Magyarországon. (Állattani Közlemények. IV, 1905, p. 235—236).

hogy e sorok írója évről-évre összeállította pótjegyzékeit a magyar bogárkatalogushoz. Ezen pótjegyzékek első sorozatát egyesítve WACHSMANN litografiai úton sokszorosította, 1905-ben pedig az addigra kiegészített jegyzéket a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Szegeden tartott vándorgyűlése elé terjesztette, melynek munkálataiban az azután meg is jelent.¹

Mint gyűjtő, mindenkit serkentett és buzdított, kettős példányainak gazdag anyagából pedig mindenkinek juttatott. Mint kiváló tulajdonságát és követendő példát fel kell említem azt, hogy minden ujdonságát, ha csak egyetlen példánya is volt, azonnal felajánlotta a Magyar Nemzeti Múzeumnak, úgy gondolkozván, hogy az első példányoknak elsősorban is nemzeti intézetünkben van a helye. Ugyancsak ez az elv vezérelte, a mikor úgy rendelkezett, hogy halála után bogárgyűjteményéből az első kiválasztás a Magyar Nemzeti Múzeumot illeti, a többi pedig jusson a szegedi múzeumnak. Ez a munka éppen most van folyamatban és e gyűjtemény fogja Feri bátyánk nevét maradandóvá tenni mindkét múzeumban. Sok ritkaságon kívül, néhány új állat felfedezését is köszönhetjük neki, ezek közül két bogár (*Psylliodes Wachsmanni* CSIKI és *Drasterius bimaculatus* var. *Wachsmanni* REITT.), valamint két fürkészdarázs-féle (*Wachsmannia maculipennis* SZÉPL. és *Opius Wachsmanni* SZÉPL.) viseli az ő nevét.

WACHSMANN, mint említettem, sokfelé megfordult az országban, mindenütt gyűjtvén, különös előszeretettel foglalkozott azonban Veszprém vármegye északi része bogárvilágának kutatásával. Pápán lakott öccse, a ki szintén rengeteg anyaggal halmozta el e vidékről. Ezek a gyűjtések szolgáltak alapul azon tanulmányához, a melyet e folyóiratban közölt néhány évvel ezelőtt.²

Még meg akarom említeni, hogy WACHSMANN is egyike volt azoknak, a kik a magyar rovarászoknak társaságba való tömörülését szükségesnek tartották. Ő nagy szeretettel foglalkozott ezzel a kérdéssel és első összejöveteleinket és megbeszéléseinket az ő lakásán is tartottuk. A mi akkoriban, a kilenczvenes évek végén nem sikerült, azt sajnos már az ő közreműködése nélkül kellett a múlt évben elvégeznünk. A Magyar Entomológiai Társaság alakuló ülésén WACHSMANN FERENCZET érdemei elismeréséül választmányi tagjává választotta, ő ezt a kitüntető bizalmat ugyan nagy örömmel fogadta, de súlyos betegsége már nem engedte, hogy a megalakulás nehéz mun-

¹ Adatok a magyar birodalom bogárfaunája ismeretének bővítéséhez. (A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 1905-ben Szegeden tartott XXXII. vándorgyűlésének vázlata és munkálatai. Budapest, 1906, p. 298—333).

² Pápa és vidékének bogárfaunája. (Rovartani Lapok. XIV, 1907, p. 11—23).

kájából a maga részét, a mint azt óhajtotta volna, kivegye. A súlyos kór életének 72. évében, 1910. évi november 16-án elvitte körünkből övéihez, a kiket a halál egymásután ragadott el, tevékeny életének boldogságát gyakran szakítván meg. Ezekre a súlyos csapásokra önzetlen munkálkodásában, gyűjteményeiben, állandóan körülötte levő egyetlen lányában, öccsében és az őt szerető és tisztelő barátainak nagy számában lelte vigasztalását.

Emlékét működésével örökké emlékezetessé tette, mi pedig csak szeretettel fogunk nesztorunk emlékének áldozni.

Újabb adatok Kiskunfélegyháza környékének Hymenoptera-faunájához.

Irta: MÓCZÁR MIKLÓS.

Kiskunfélegyháza hártványásszárnyú rovarairól mindezideig kevés adatot találunk az irodalomban. Az első és egyodüli adatokat abban a felsorolásban találjuk, melyet 1902—1904. évi gyűjtéseim alapján DR. VÁNGEL JENŐ tett közzé 1905-ben e folyóiratban.¹ Azóta hosszabb-rövidebb ideig minden nyáron gyűjtöttem hártványásszárnyú rovarokat is s^e ezáltal míg egyrésztől újabb gyűjtéseim alapján mintegy megerősítem a jelzett dolgozatban felsorolt adatok helyességét, másrésztől újabb adatokkal is gyarapítom a város s vele együtt a Duna-Tisza közének hártványásszárnyú rovarfaunájának ismeretét. A DR. VÁNGEL JENŐ felsorolta 240 fajhoz hozzáadva az alábbi 135 fajt, a város környékéről eddig 375 faj és változat ismeretes. Legtöbbször gyűjtöttem a város déli és nyugati határában húzódó országutak nap-sütötte homokos részein, a vasuti töltések oldalain, továbbá a homoki szőlők dülőlútain és nádfedeleles kunyhóinak csorgásán. Itt található az a vidékre is jellemző hártványásszárnyúak mint a *Holopyga flavipes* EV., *monochroa* BUYSS., *ahenea* DHLB., a *Chrysis analis* SPIN., *Zetterstedti* SCHUCK., *Thalhammeri* MOC., *purpurata* FABR., *Dalla-Torreana* MOC., a *Mutilla regalis* FABR., *Myrmosa cognata* COSTA, *Salix vulneratus* COSTA, *Astata Costae* PICCIOLI, *Cerceris leucozonica* SCHLETT. és *tuberculata* VILL., az *Odymerus spiricornis* SPIN., a *Bombus fragrans* PALL., *Anthrena sylimbrii* FRIESE, *Phiarus abdominalis* EV., a *Coelioxys polycentris* FÖRST., stb.

Tapasztalá-om szerint a nyári hónapokban való további gyűjtések már kevés új adatot szolgáltathatnak, annál többet azonban a tavaszi hónapok, melyekben csak kevés alkalomkor gyűjthettem.

¹ Adatok Magyarország rovarfaunájához. III. Hymenoptera. (Rovartani Lapok. XII. 1905, p. 143—147, 165—168, 186—189.)

Kétes fajaim meghatározását MOCSÁRY SÁNDOR úr volt szíves végezni, amiért nem mulaszthatom el, hogy e helyen is hálás köszönetemet kifejezzem!

Újabb adataim a következők:

Tenthredinidae. *Hylotoma melanochoa* GM. — *Cyphona furcata* VILL. — *Athalia glabricollis* THOMS., *spinarum* FABR., *rosae* LINN., *annulata* FABR. — *Selandria serva* FABR. — *Dolerus gonager* FABR., *picipes* KLG., *fissus* HTG. — *Tenthredopsis hungarica* KLG. — *Melanopus Fabricii* LEACH.

Siricidae. *Cephus pygmaeus* LINN. — *Sirex juveneus* LINN.

Ichneumonidae. *Lissonota insignita* GRAV. — *Theronia flavicans* FABR. — *Acoenites dubitator* PANZ.

Braconidae. *Iphiaulax impostor* SCOP.

Chalcididae. *Smiera sispes* LINN. — *Chalcis intermedia* DALM.

Chrysididae. *Ellaempus spina* LEP., *auratus* LINN. v. *maculatus* MOCS., *truncatus* DHLB., *aeneus* FABR. — *Holopyga curvata* FÖRST., *flavipes* EV., *monochroa* BUYSS., *sculpturata* AB., *rosea* ROSSI. — *Chrysogona pumila* KLUG. — *Chrysis indigotea* DUF. et PERR., *nitidula* FABR., *rutilans* OLIV., *Thalhammeri* MOCS., *ignita* LINN. v. *longula* AB., *pulchella* SPIN.

Formicidae. *Aphenogaster structor* LATR. — *Tetramorium caespitum* L. — *Lasius alienus* FÖRST.

Heterogynidae. *Mutilla regalis* FABR., *rufipes* FABR. — *Myrmosa cognata* COSTA. — *Mysine cylindrica* FABR.

Pompilidae. *Pompilus albispinus* Pz., *Magrettii* KOHL., *nigerimus* SCOP., *vagans* KLUG., *viaticus* LINN. — *Salius hyalinatus* FABR., *versicolor* SCOP. et v. *Fabricii* VANDERL.

Sphecidae. *Trypoxylon attenuatum* SM. — *Notogonia pompiliformis* PANZ. — *Astata Costae* PICCIOLI. — *Ammophila hirsuta* Scop., *capucina* COSTA. — *Philanthus venustus* ROSSI. — *Cerceris funerea* COSTA, *dacica* SCHLETT., *rubida* SUR., *quadrifasciata* Pz., *interrupta* Pz., *labiata* FABR., *tuberculata* VILL. — *Oxybelus melancholicus* CHEVR. — *Mellinus arvensis* LINN. — *Stizus tridens* FABR., *hungaricus* FRIV. — *Bembex mediterranea* HANDL. — *Crabro serripes* Pz.

Vespidae. *Eumenes pomiformis* F., *mediterranea* KRIECHB. — *Odynerus crassicornis* Pz., *debilitatus* SAUSS., *parietum* LINN. v. *renimacula* LEP.

Apidae. *Apis mellifica* L. — *Bombus Derhamellus* K., *fragrans* PALL., *pomorum* Pz. — *Podalirius salviae* MOR. — *Eucera nitidiventris* MOCS. — *Xylocopa valga* GERST. — *Rophites canus* EV., *Hartmanni* FRIESE. — *Nomia femoralis* PALL., *ruficornis* SPIN., *diversipes* LATR. — *Colletes nasutus* SM., *marginatus*

talis FOURCR. — *Epeolus productus* THOMS. — *Nomada succinta* PANZ., *trispinosa* SCHMIED. — *Pasites maculatus* JUR., *minutus* MOCS. — *Phiarus abdominalis* EV. — *Coelioxys rufocaudata* SM., *polycentris* FÖRST., *conoidea* ILLIG., *aurolineata* FÖRST. — *Stelis phaeoptera* K.

SM., *pictistigma* THOMS. — *Anthrena carbonaria* LINN., *thoracica* FABR., *nitida* FOURCR., *albicans* MÜLL., *tibialis* K., *Trimmerana* K., *sisymbrii* FRIESE, *praecox* SCOP., *albicus* K., *parvula* K., *niveata* FRIESE., *ventralis* IMH., *scita* EVERSM., *fimbriata* BRULLÉ., *truncatilabris* MOR., *combinata* CHRIST., *propinqua* SCHCK., *dubitata* SCHCK., *chryso-pyga* SCHCK., *hungarica* FRIESE. — *Halictus albipes* FABR. v. *affinis* SCHCK., *malachurus* K., *politus* SCHCK., *xanthopus* K., *zonulus* SM. — *Osmia Panzeri* MOR. — *Lithurgus fuscipennis* LEP. — *Megachile versicolor* SM., *leucomalla* GERST., *pacifica* PANZ. — *Anthidium laterale* LATR., *pubescens* MOR. — *Psithyrus Barbutellus* K., *ves-*

A lepkék terjeszkedése.

Irta: KÜRTÖSI JÓZSEF.

Minden lepkész tapasztalhatta, hogy felkutatót, tehát jól ismert gyűjtőterületén, a hol már majdnem minden fajt összegyűjtött, egyszer csak új fajt talál, talán egy, talán több példányban is. Jól átkutatott területen az ilyen eset nem azt igazolja, hogy ez elkerülte volna figyelmét, hanem vagy az illető lepkefaj új térfoglalását, vagy még csak az erre irányuló törekvést.

A lepkék elterjesztésében véletlen eset is játszhat közbe pl. bizonyos anyagok, de különösen élő s kifágott fák szállítása alkalmával a rájuk bábozódott lepkebábokat is szertehurezolja. Így történetelt meg az, hogy SZALAY KÁLMÁN állami tanító Orosházán 1908. VII. 21-én egy *Lymantria monacha* L. hímét fogott.

Azonban nemcsak véletlen körülmények játszanak közbe a lepkék továbbterjedésénél, hanem a lepkék vándorlási ösztöne is. A mint megfigyelték, hogy egyes fajok, mint pl. a *Pyrameis cardui* L., nagy csoportokban indulnak vándorútjukra, éppen úgy megfigyelték azt is, hogy egyes példányok is nekimerészkednek az ismeretlennek. Ezt tapasztalták különösen a *Daphnis nerii* L. s *Choerocampa celerio* L. fajoknál.

Ezen fajoknál könnyű volt a megfigyelés, mert tudjuk, hogy hol van hazájuk s ha már most oly vidéken fogjuk, a hol megfigyeléseink szerint nem növekedhettek fel, feltehetjük s feltevésünkben nem is csalódunk, hogy odavándorlásuk közben jutottak el. S ha

figyelembe vesszük, hogy a két említett lepkefaj mily gyors repülő, nincs is mit csodálkoznunk azon, ha e két délvidéki fajt meleg nyarakon északibb vidéken is fogják. A *Ch. celerio*-t pl. Angolország északi vidékén, a *D. nerrii*-t ezenkívül Svédország déli részén és Finnországban fogták.

Azt, hogy az ilyen vándorlási ösztön nemcsak ezen lepkék tulajdonsága, azt tudjuk, ha nincs is rávonatkozó elegendő irodalmi adatunk. Nem lenne pedig érdektelen valami módon kísérletezni ezen irányban pl. fehérszárnyú nappali lepkékkel, ha volna mód arra, hogy repülésük gyöngítése nélkül s mégis feltűnő módon lehetne megjelölni szárnyukat. Gazdasági szempontból is fontos volna ilyen megfigyelések végzése, a mennyiben a kártékony fajok elterjedési képességére vetne világot s tisztázna oly kérdést, mely kevés tapasztalaton nyugvó feltevésen alapszik.

Azonban kutatásaink közben a véletlen megfigyelés is szolgálthat ilyen adatokat.

Ilyen adathoz jutottam én is a *Scirpophaga praelata* L. nevű aprólepke gyűjtése közben. Ebből 1907 VII. végén s 1908. VI. végén fogtam lámpafénynél 1—1 nőstényt. Tudva, hogy hernyójának tápnövénye a káka, csodáltam, hogy távol lakván ilyen területtől, hogy kerülhetett ide, annyival inkább, mert rendkívül nehézkes. 1909-ben aztán figyelemmel kísértem vidékemen mindazon területeket a holt Kőrös környékén, a hol káka termett, de ezen évben nem fogtam egyetlenegy példányt sem. Megjegyzem, hogy a területen meglehetősen kevés káka van, az is szórványosan. A múlt 1910. évben aztán az élő Kőröspartján levő kubikgyödrökben — a vasuti hid közelében — egy nagyobb szerű kákatelepre bukkantam, a melyen valóságos *Scirpophaga*-telep volt. Julius első felében tömegesen jelentkeztek, a káka oldalán üldögéltek a legnagyobb közönnyel, kopulában is. Hasonló közömbösséget tanúsítottak vízbepottyánás esetén is.

Minthogy *Scirpophaga*-telep ezen a környéken nincs, bizonyos, hogy az előző években fogottak is innen származtak. Már pedig a két hely egymástól való távolsága légvonalban 19 kilométer. Ki tudja milyen hosszú utat tett meg, a mig ide ért, a hol elfogtam. Ha tehát ilyen nehézkes repülésű lepke ilyen nagy távolságra száll, mennyivel inkább fog elszállni az, a melyik anélkül is gyorsrepülő s kevesebb idő alatt jut messzire.

Az ilyen megfigyelések végzése nehéz, azért erre vonatkozólag kevés irodalmi adatunk van, ha azonban súlyt helyezünk ilyen irányú megfigyelésekre, akkor az adatok is szaporodni fognak.

Adatok Simontornya pókfaunájához.

Irta: PILLICH FERENCZ.

KULCZYNSKI LÁSZLÓ krakkói tanár úr szíves volt az 1910. év folyamán általam gyűjtött és rendelkezésére bocsájtott pókok rendszeres lajstromát nekem beküldeni, melyet „A Magyar Birodalom Állatvilágá”-ban felsorolt 9 fajjal és a szükséges jegyzetekkel kiegészítve ez alkalommal közrebocsátani óhajtok.

Az alábbiakban használt rövidítések magyarázatául szolgáljon, hogy római szám a gyűjtés hónapját és arabs szám annak napját jelenti, egy utána tett f pedig azt jelenti, hogy fiatal példánynyal van dolgunk. A faunakatalógusból átvett adatokat M betűvel jelöltem meg. További rövidítések: ♂ = kifejlett hím, ♀ = kifejlett nőstény; ae = junius vagy julius és au = augusztus vagy szeptemberben gyűjtve.

Uloboridae. *Uloborus* Walckenaëri LATR. (M.)

Dictynidae. *Ciniflo ferox* WALCK. (II. ♀; ae f), *Schineri* L. (II. f) — *Dictyna variabilis* C. L. KOCH. (II. f), *viridissima* WALCK. (au ♂♀).

Drassidae. *Drassodes lapidicola* WK. (II. f) — *Prosthesima pedestris* C. L. KOCH. (au f), *electa* C. L. KOCH. (II. ♀) — *Aphantaulax Albinii* L. KOCH. (M.)

Pholcidae. *Pholcus opilionoides* SCHR. (VIII. ♀.)

Theridiidae. *Theridium lineatum* CLERK. (IV. f; ae f), *varians* HAHN. (II. f; au f), *denticulatum* WALCK. (II. f; au f), *tepidarium* C. L. KOCH. (ae ♀) — *Teutana castanea* CLERK. (ae + au ♀; IV. f), *triangulosa* WALCK. (ae ♂♀) — *Asagena phalerata* PANZ. VIII. f) — *Enoplognatha thoracica* HAHN.

Argiopidae. *Diplocephalus humilis* BLACKW. (VIII + au. ♀) — *Dicymbium nigrum* BLACKW. (II. + IV. ♀; au ♂♀) — *Stylothorax apicatus* BLACKW. (au ♂♀), *fuscus* BLACKW. (VIII. + au ♀) — *Trachygnatha dentata* WID. (VIII. ♀; au ♂) — *Gongylidiellum murcidum* E. SIM. (VIII. ♂) — *Erigone atra* BLACKW. (VIII. + au ♀), *spinosa* CAMBR. (*vagans* SIM.) (VIII. ♂♀; au ♂), *dentipalpis* WID. (II. VIII. au ♂♀) — *Donacochara speciosa* THORELL. (M.) — *Centromerus sylvaticus* BLACKW. (au ♂♀) — *Sintula aërius* O. P. CAMBR. (VIII. ♂) — *Micryphantes rurestris* L. KOCH. (II. + VIII. ♀) — *Bathyphantes concolor* WID. (II. IV. VIII. au ♂♀), *approximatus* O. P. CAMBR. (IV. ♂). — *Lepthyphantes leprosus* OHLERT (ae ♀), *tenuis* BLACKW. (II. ♀; au ♂♀.) — *Linyphia clathrata* SUND. (II. + au f) — *Stemonyphantes bucculentus* CLERK. (II. ♂♀) — *Pachygnatha Clerkii* SUND. (II.

♀; VIII. f; au ♀), Degeerii SUND. (II. VIII. au ♀) — Tetragnatha extensa L. (ae f), Solandrii SC. (IV. + VIII. f) — Mangora acalypha WALCK. (IV.) — Araneus dromedarius WALCK. (II. f), folium SCHRANCK (IV. f), diadematus CLERCK. (ae f; VIII. ♀), alsine WALCK. (M.), cucurbitinus CLERCK. (IV. f), umbraticus CLERCK. (VIII. ♀), ixobolus THOR. (VIII. ♂; au. ♀), (Singa) nutidulus C. L. KOCH. (II. + IV. f).

Thomisidae. Pistius truncatus PALLAS. (au. f). — Misumena vatia CLERCK. (II. f; ae ♂), tricuspidata FABR. (II. + IV. ♂; VIII. f) — Oxyptila trux BLACKW. (ae ♂), scabricula WESTR. (II. ♀; au ♂), praticola C. L. KOCH. (IV. f) — Xysticus cristatus CLERCK. (IV. ♂ f), lateralis HAHN. (au f), ulmi HAHN. (IV. ♀; VIII. + au. f), striatipes L. KOCH. (ae f.) — Philodromus dispar WALCK. (au. f), poecilus THOR. (VII. VIII. au f), aureolus CLERCK. (sensu latiore) (IV. + au f.)

Clubionidae. Micrommata virescens CLERCK. (IV. f.) — Clubiona phragmitis C. L. KOCH. (IV. VIII. ♂; au ♀), lutescens WESTR. (II. ♀), similis L. KOCH. (II. ♂♀), pallidula CL. (ae ♀), subtilis L. KOCH. (au ♂♀). — Zora spinimana SUND. (au f). — Micaria pulicaria SUND. (au ♂).

Agelenidae. Argyroneta aquatica CL. (VIII. ♀; au ♂ f). — Tegenaria Derhamii SCOP. (IV. f; ae ♀; au f). — Antistea elegans BL. (au ♀).

Pisauridae. Pisaura mirabilis CL. (II. IV. f; ae ♀; au f.)

Lycosidae. Lycosa proxima C. L. KOCH. (VIII. ♀), amentata CLERCK. (IV. ♂♀.) — Tarentula trabalis CLERCK. (M.) ruricola DEG. (II. VIII. ♀; au f), leopardus SUND. (IV. + au f; VIII. ♂ f), hygrophila THOR. (VIII. ♀), piratica CLERCK. (VIII. ♀; au f), latitans BLACKW. (VIII. ♀; au f).

Oxyopidae. Oxyopes ramosus PANZ. (M.)

Attidae. Synageles venator LUC. (IV. ♂). — Heliophanus cupreus WALCK. (ae ♀), auratus C. L. KOCH. (au f). — Salticus zebraneus C. L. KOCH. (ae ♀.) — Marpissa radiata GRUBE. (au ♂; M.) — Philaeus chrysops var. bilineata WALCK. (M.) — Sitticus pubescens F. (IV. ♀; ae ♂♀.) — Euophrys aequipes O. P. CAMBR. (M.) — Ballus depressus WALCK. (II. f.)

Különfélék.

Utilevel Kis-Ázsiából. — Angora, 1911 április 8-án. — Régi igazság az, hogy az idő rendszerint akkor szokott a legkellemetlenebb lenni, mikor a legszebb időre volna szükség. Ezt az igazságot fájdalmasan tapasztaltam, a mikor az anatóliai vasutról vettem az

első pillantást az angorai völgyre, hol meglehetősen hosszú időt kellett töltenünk. A merre a szem ellát, mindenütt hó, mely nem egy helyen méternyi magasságot is elér, kopasz fák ágait lobegteti a metsző szél, az állat-életet egyedül a mi varjainkat helyettesítő szarkák seregei képviselik. Tipikus téli kép, mely a téli sportok kedvelőjét örömmel töltené el, de nem az entomológust, a ki itt szép meleg napokat várt, melyek a rovarok légióit keltik életre. A helybeli törökök bizonyossága szerint ilyen zord télre még legüreggebbjeik sem emlékeznek.

Szerencsére a tél érkezésünk után nem sokáig tartott. A mint a nap csak kissé előbukkant, intenzív melege szinte szemelláthatólag fogyasztotta a hó foltokat, a város melletti folyók messzire kiléptek ember által sohasem szabályozott medrükből, magasan elárasztva a réteket vízzel. Még ez az idő sem nagyon kedvezett a gyűjtőnek, de legalább alaposan megtekinthettem a várost, mely pedig az érdeklődést nagyon is megérdemli.

Nagy multú és nagy jövőjű hely ez. Mozgalmas története folyamán volt görög, perzsa, római város, míg most jellegzetes keleti város, de a melyben az európai kultúra lépésről-lépésre halad előre.

Fénykorát a római és a byzánzi időkben élte; Augustus császár pompás épületekkel díszítette, melyek talán daczoltak volna az idővel, de a török barbarizmussal szemben nem bírtak ellenállni. Ma e szép idők emlékei mind romok, melyeknek diszesen faragott követ, oszlopaít rongyos török viskók falaiban lehet vizionlátni.

Különben most a város hihetetlenül girbe-görbe utcákból, egymástetejére, össze-vissza épített házcsoportokból áll, melyeken szépen látható az obligát keleti piszok és a közökben a koncon verekedő kóbor kuttyák seregei.

Egy expedíciónak különben kitünő kiindulási helyül kinálkozik. Lévén vasuti végállomás, minden európai tárgyat meglehet itt kapni, „horribile dictu“ még drogeria is van, a melyben mindenféle kozmetikai szereken kívül jó ostornyélen át még gombokat is lehet kapni.

A rossz napoknak még az előnye is meg volt, hogy tartamuk alatt a lóvásárlást is nyélbe lehetett ütni. Nem kis fáradság, alku-dozás után, mert hisz hat lovat és egy szekeret vásároltunk, sikerült elég jutányosan beszerezni őket. A mi igényeinknek megfelelő lovak 140—160 korona között váltakozó áruak, nem valami „Bukafalosok“, de egész csinos, erős lovacskáék, melyhez hasonlókat odahaza 300 korona körül szoktak eladni.

Most már teljesen kitavaszkodott, mindazonáltal a flóra és fauna nem nagy változatosságot mutat. Például a lepkék közül ezidőszereint csak a *Goniopteryx* repül s egy *Vanessa*-fajt láttam. A többi

rovarrendekből a hymenopterákat és orthopterákat kivéve nagyobb a változatosság, mindazonáltal nem ajánlom entomológusnak, hogy erre a vidékre április hónap előtt elinduljon. A környék már a steppe összes jellegével rendelkezik. Nincs erdő, helyette kopár szikla-területek, majd a különféle szúrós kóróknak egész berkei következnek. Ilyen helyen pedig csak akkor fog intenzívebb élet felpezsdülni, mikor a nap már perzsel és a szúrós kórók kiszökdülnek. Vizi rovarokban azonban nincs hiány s a főfigyelem ilyenkor ezekre fordítandó. A vizek partjain százával sütkéreznek a teknősbékák, melyekből minden fáradság nélkül nagy számmal lehetne gyűjteni.

Mindazonáltal az itteni tartózkodást nem lehet eredménytelennek mondani, de sokkal érdekesebb dolgokat várok a steppétől, melynek már a napokban nekivágunk, a Tur-Göl nagy sós tó megkerülésével Konia felé.

NÁDAY LAJOS.

Rovartani gyűjtések hazánkban. — A folyó évben entomológusaink mint rendszeren lakóhelyük közelebbi-távolabbi vidékén szorgalmasan folytatták kutatásaikat, egyesek azonban távolabbi vidékeket is meglátogattak, azonkívül még több nagyobb gyűjtőkirándulás van tervbe véve, a melyekről azonban csak annak idején adhatunk hírt. Eddig a következő megtörtént kirándulásokról szereztünk tudomást. DR. HORVÁTH GÉZA, JABLONOWSKI JÓZSEF és DR. KERTÉSZ KÁLMÁN a Hortobágyon, CSIKI ERNŐ a Fruska gorában, SCHMIDT ANTAL a Drávatorok vidékén gyűjtöttek. DEUBEL FRIGYES és SCHEESER brassói bogarászok a Radnai havasokon, MERKL EDE (Német-Bogsán) Szászabánya vidékén, továbbá három bécsi gyűjtő: DR. HOLDHAUS, DR. STOLZ és DR. LAUTERER a Magas Tátrában gyűjtenek.

Irodalom.

J. Schilsky: Die Käfer Europas. 47. Heft. Nürnberg, 1911. (Verlag von Bauer & Raspe, Emil Küster).

Az Európa bogarait tárgyaló munka legújabb füzete száz faj tüzetes leírásán kívül, a *Phyllobius* és *Scythropus* nemek fajainak meghatározó kulcsát is tartalmazza. Az összes leírások egynek kivételével (*Mordellistena Engelharti* Dániából), különféle ormányos bogarakra vonatkoznak (köztük 33 *Phyllobius*, 14 *Scythropus*, 8 *Sciaphobus*, 6 *Chiloneus*, 9 *Sibinia* stb.). A leírt száz faj közül 26 a tudományra új. Faunánkban is előfordulnak a leírtak közül a következők: *Phyllobius Stierliniensis* Desbr. (előfordul a Bánságban; DESBROCHERS és STIERLIN hazájának Ausztriát említik, ez azonban helytelen, mert a typus termőcéduláján „Banat“ áll), *Stasioidis parvulus* F. (Dalmácia),

Scythropus mustela HERBST (Erdély), *Sciaphobus squalidus* GYLLH. (Pécs, Mehádia), *Sc. rasmus* SEIDL. (Dalmácia), *Sc. vittatus* GYLLH. (Horvátország, Bánság), *Sc. caesius* HAMPE (Erdély, Bosznia), *Sc. smaragdinus* BOH. (Dalmácia : Castelnuovo, Knin; Hercegovina), *Sc. scitulus* GERM. (Magyarország, Dalmácia), *Sc. barbatulus* GERM. (Karszt, Dalmácia), *Chiloneus Reitteri* STIERL. (Bosznia), *Ch. setosulus* GERM. (Dalmácia, Horvátország, Velebit, Erdély). *Paophilus Hampei* SEIDL. (Magyarország), *Sibinia ventralis* SCHILSKY (Zengg, Hercegovina : Drienó, Dalmácia : Ragusa). Bogarászaink ezt a kötetet is haszonnal fogják forgatni az egyes fajok pontos leírása és a Phyllobiusok meghatározó kulcsa miatt.

CSIKI.

*

Dr. I. Villeneuve: Notes diptérologiques. (Wiener Entomologische Zeitung. XXX, 1911, p. 84—87).

Több fajra vonatkozó, általános érdekű megjegyzés mellett Magyarországra vonatkozó adatokat is tartalmaz ez a kis dolgozat. A *Gymnoglossa transsylvanica* t Erdélyből írtak le nőstény-példány alapján. Szerző most a hímet írja le Orsova környékéről, OLDENBERG L. gyűjteményéből. A BRAUER Németországból leírta *Atylomyia Loewii* előfordul Magyarországon (Gyón) is.

DR. KERTÉSZ KÁLMÁN.

*

Dr. Carolus Brancsik: Species et varietates novae Coleopterorum exoticorum ac palaearticorum. (A Trencsénvármegyei Természettudományi Egylet 1908—1910. évkönyve. XXXI—XXXIII, p. 176—190, tab. I.)

DR. BRANCSIK trencsényi főorvos czikkében több külföldi új bogárfaj mellett, néhányat faunánkból is leír, egy részüket pedig képen is bemutatja. A sikerült tábla rajza PAZSICZKY SÁNDOR kezességét dicséri. Az újonnan leírtak a következők: *Sphaeroserica trochaloides* (Zambesi: Boroma), *Camenta capensis* (Port Elisabeth), *Apogonia zambesina* (Boroma), *Schizonycha transvalica* (Transvaal: Moderfontein). *Aneria* (n. g.) *nigrifrons* (Boroma), *Anomala boromensis* és *Speiseri* (Boroma), *A. devia* és *ignorata* (Java), *Adoretus denticulatus* és *suturellus* (Boroma), *Sphaeroderma anthrax*, *Monolepta affinis*, *Cassida chrysomeloides* és *Asphalesia Weisei* (Nossibé), *Mastigus dalmaninus* var. *Bokori* (Bosznia), *Danacaea marginata* v. *fulvescens* (Kattaro, Krivosie), *Rosalia alpina* ab. *hamata* és ab. *pausa* (Trencsén környéke), *Chrysomela inexplicabilis* (Bánság) és *Chr. geminata* monstr. *bifoveolata* (Kattaro: Zupa). Fentiek közül a *Chrysomela inexplicabilis* úgy látszik azonos a *Chr. eurina* FRIV.-val.

CSIKI.

Társulati ügyek.

A „Magyar Entomologiai Társaság“ 5. ülése 1911 május 20-án. DR. HORVÁTH GÉZA elnök megnyitja az ülést, melyen először SCHMIDT ANTAL bemutat két lepkét. Ezek egyike a *Depressaria Uhrykella*, melynek hernyóját is bemutatja és jellemző tulajdonságait ismerteti, mert ezt a hernyót eddig nem ismertük, AIGNER-nek a Rovartani Lapokban közölt hernyóleírása pedig teljesen hasznavehetetlen, hibás. Azonkívül a faunánkra jellemző szép *Pyrausta palustralis*-t mutatja be. Ezen bemutatások kapcsán szóvá teszi egyes lepkegyűjtők azon rossz szokását, hogy legjobb, faunánk jellemző fajait százzámra gyűjtik, emellett egyik-másikat ugyyszólván kipusztítják csak azért, hogy az anyagot nagy mennyiségben a külföldi piacra dobhassák és evvel azok értékét leszállítják. Végül azon óhajának ad kifejezést, hogy bárha gyűjtőink ezen céltalan öldöklés helyett inkább egyes érdekes fajok ezideig ismeretlen biológiai viszonyait tanulmányoznák. Az előadáshoz hozzászóltak DR. KERTÉSZ ABA, DR. HORVÁTH GÉZA, CSIKI ERNŐ ÉS UJHELYI JÓZSEF, a kik mindnyájan osztoznak előadó véleményében és saját tapasztalataikból említenek példákat, melyek eléggé illusztrálják egyes gyűjtők igazán menthetetlen eljárását, mely részükre sem a cserét illetőleg, sem kereseti szempontból semmi haszonnal nem jár. UJHELYI JÓZSEF bemutatja az *Ellicrinia trinotata* METZN. nevű faunánkra szintén új lepkefajt, melyet a temesmegyei Jaszenován gyűjtött — SZOMBATHY KÁLMÁN bemutat néhány délamerikai világító pattogó bogarat (*Pyrophorus*) és beszél azok világító szervéről.

Kirándulás a Nagyszénásra. — A Magyar Entomologiai Társaság első kirándulását a tagok élénk részvéte mellett május 14-én tartotta meg. A kirándulásban részt vett ezidőszerint még egyetlen hölgy tagunk, DR. PELL MARISKA is. A társaság Pilisvörösvirág vasúton ment, onnan a Nagyszénáson át Nagykovácsiba ereszkedett le s Máriaremetén pihent csak meg. A kedvező időjárás következtében a szákmány nagyon kielégítő volt.

A „Magyar Entomologiai Társaság“ nagy társas kirándulása Visegrádra. — Folyó évi május 25-én volt társaságunk első nagy kirándulása, mely eltekintve a kissé alkalmatlan időjárástól, egészen jól sikerült. A kiránduláson összesen 22-en vettek részt; szép számban megjelent tagtársainkhoz több vendég, köztük néhány hölgy is csatlakozott.

A kirándulók reggel 8 órakor érkeztek gyorsvonaton Nagymarosra, a hol ZUBOVICS FEDOR kapitány fogadta és azonnal átszállította őket gyorsjáratú motoros jachtjával a Duna tulsó partján fekvő Visegrádra. Itt mindenekelőtt ZUBOVICS kapitány érdekes kis

múzeumát tekintették meg, melynek afrikai, amerikai és más exotikus néprajzi gyűjteményeit, valamint sok mindenféle érdekes emléktárgyait, fegyvereit stb. tanulságos és szellemes magyarázatok kíséretében mutatta be a világgjáró tulajdonos. Majd a múzeum bemutatása után festői kuriájában izletes villásreggelivel vendégelte meg a kiránduló társaságot.

Elbúcsúzva a szíves házigazdától és megköszönve annak magyaros vendégszeretetét, a kirándulók délelőtt a visegrádi várhegyet látogatták meg. Mig egy részük legott hozzáfogott a rovargyűjtéshez, másrésztük gyönyörködött a vidék szépségében, mely kivált a váromok között bontakozott ki teljes pompájával. A ragyogó napfényes idő délfele borongóssá vált, sőt utóbb esni kezdett, úgy, hogy emiatt sietve menekülni kellett a visegrádi vendéglőben megrendelt ebédhez. Az eső szerencsére nem volt tartós; délután ismét kisütött a nap s a kiránduló társaság akadálytalanul felkereste a Mátyás király-forrást, ahol ismét részint rovargyűjtéssel, részint egyéb szórakozással töltötte idejét.

Midőn a kirándulók este 7 órakor Visegrádon gőzhajóra szálltak, hogy Budapestre visszatérjenek, mindegyikük egy kellemesen eltöltött nap emlékét vitte magával. Egyik-másik tagtársunk azonkívül még az általa gyűjtött érdekes rovaroknak is örülhetett. Így DR. HORVÁTH GÉZA hálójába került a Hemipterák rendjéből többi között az eddig csak Magyarországon és Romániából ismeretes *Piezocranum simulans* HORV. nevű kis Capsida, továbbá egy pár nevezetesebb kabócza faj (*Thamnotettix vitripennis* FLOR és *erythroctictus* LETH.) PONGRÁCZ SÁNDOR egy ritkább Trichopterára (*Leptocerus dissimilis* STEPH.) akadt, a melyből eddig csak egy hazai példány volt ismeretes. De a legbecsesebb zsákmánnyal DR. KERTÉSZ KÁLMÁN dicsekedhetett, mert fenn a visegrádi várhegyen egy olyan legyet, egy *Pipunculus*-nőstényt fogott, a milyent hazánkban eddig még senkisémet talált, sőt a mely alkalmasint a tudományra nézve is egészen új fajt képvisel.

DR. HORVÁTH GÉZA.

Kérelem tagtársainkhoz! — Kérjük azon tagjainkat, a kik a folyó évi tagdíjat (10 Kor. és 2 kor. az oklevélért) még be nem fizették, hogy azt mielőbb a társaság pénztárosa (DR. KERTÉSZ KÁLMÁN — Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum) címére beküldeni szíveskedjenek. [Megjegyzendő, hogy a kik a „Rovartani Lapok“-kat nem mint a Magyar Entomológiai Társaság tagjai kapják, az előfizetési díjat (8 kor.) úgy mint eddig is, a folyóírat kiadója — CSIKI ERNŐ múzeumi őr, Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum címére küldjék be].